

Skolöverstyrelsen och samhällskunskapen

Det är av betydande allmänt intresse hur gymnasieundervisningen i samhällskunskap bedrivs. När nu Skolöverstyrelsen håller på att utarbeta en ny läroplan för gymnasieskolan i samhällskunskap kan det vara värt att uppmärksamma detta. I synnerhet som förslaget är så utformat att det skulle innebära en kraftig kvalitetsförsämring.

Samhällskunskap på gymnasienivå är inte i första hand av intresse som bas för universitetsstudier i samhällsvetenskapliga ämnen. För studier i t ex nationalekonomi betyder goda kunskaper i svenska, engelska och matematik betydligt mer. Det är däremot viktigt att de som lämnar gymnasieskolan har förvärvat kunskaper om bl a det politiska systemet och om hur samhällsekonomin fungerar. På vissa gymnasielinjer omfattar samhällskunskapen många timmar. Det är viktigt att dessa utnyttjas på ett meningsfullt sätt.

Varför är en läroplan viktig? En orsak är att läroplanen tjänar som ett stöd för lärarna och också för läroboksförfattarna. Den pekar ut den nödvändiga gemensamma baskunskapen i ämnet och också hur stoffet fördelas mellan olika årskurser.

Läroplanen är troligen viktigare för samhällskunskapsämnet än motsvarande läroplaner för andra ämnen. I utbildningen av gymnasielärare i samhällskunskap ingår endast 60 poängs (tre terminers) ämnesstudier i samhällskunskap. I dessa 60 poäng ingår då inslag från nationalekonomi, statskunskap, sociologi och kulturgeografi. För inget av ämnena överstiger studietiden en termin. Det är självklart att denna utbildning är helt otillräcklig. En termins eller kortare studier i ett ämne ger

inget djup och inte tillräcklig grund för att senare kunna följa utvecklingen. En nyligen publicerad undersökning, som bygger på enkätsvar, visar att de som är aktiva som gymnasielärare själva mycket starkt upplever detta.¹ På många centrala områden anger lärarna att de erhållit för lite ämneskunskaper för gymnasieskolans behov. Inte överraskande, men kanske mest allvarligt, anger merparten att de har erhållit för lite kunskaper för att kritiskt kunna granska och tillgodogöra sig nytt samhällsvetenskapligt material. Den grundläggande ämnesteoritiska utbildningen är alltför kort. Det pekar på att problemen kommer att öka på sikt. Utvecklingen i samhällsvetenskaperna är snabb och utan goda grundläggande kunskaper har lärarna svårt att följa med.

Läroplanen har stor betydelse i samhällskunskap där lärarnas utbildning är otillräcklig, större än i ämnen där lärarutbildningen är mer tillfredsställande. Läroplanen har också betydelse för att elever som flyttar mellan skolor inte skall gå miste om väsentliga delar av ämnet.

Kontakterna mellan universiteten och gymnasieskolan har efterhand försvagats. Censorerna är för länge sedan borta. De korttidsförordnade gymnasieinspektörerna (s k avnämningarrepresentanter) av vilka många var universitetslärare försvann för ett par år sedan. Det kan ses som ett symptom på den bristande kontakten mellan universitet och gymnasieskola att förslaget till läroplan

¹ Peter Eklundh, Vad man kan/Vad man borde kunna som lärare i samhällskunskap. Lunds universitet: Lärarhögskolan i Malmö. Rapport 15, 1984.

utarbetats helt inom Skolöverstyrelsen. Resultatet av detta arbete har också blivit märkligt. I stället för att utgå från vilka kunskaper som behövs (om politik, ekonomi, geografi etc) så skall undervisningen byggas upp med utgångspunkt från fyra huvudmoment:

- Påverkan och förändring i informations- och datorsamhället
- Konflikt och samlevnad på skilda nivåer — individ- och gruppnivå, nationell och internationell nivå
- Den ojämlika resursfördelningen, överlevnaden och centrum-periferiperspektivet, lokalt och globalt
- Makt, relationer och värderingar i arbetsliv, samhällsekonomi och politik

Ekonomisk Debatt bad fyra ämnesföre-

trädare att oberoende av varandra granska och kommentera detta läroplansföreslag¹:

Jörgen Westerståhl, professor emeritus i statskunskap vid Göteborgs universitet;

Roberg Erikson, professor i sociologi vid Stockholms universitet;

Claes-Henric Siven, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet;

Nils Lewan, docent i kulturgeografi vid Lunds universitet.

Deras granskningar följer nedan. Av dessa skall man kanske dra slutsatsen att samhällskunskap på gymnasieskolan är en alltför viktig sak för att överlåtas till Skolöverstyrelsen.

Eskil Wadensjö

---

¹ Läroplan för gymnasieskolan, Remissversion 1984-07-02.